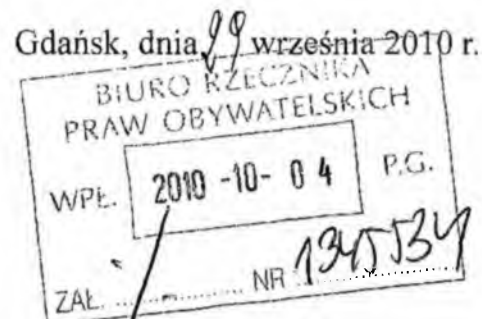

RPO-650983/10

RPO-650983-XIX-7020/7021/10/ET

Informacja

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Areszcie Śledczym w Wejherowie.

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 11 – 12 sierpnia 2010 r. do Aresztu Śledczego w Wejherowie przy ul. Sobieskiego 302 (zwanego dalej Aresztem lub jednostką) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego – dr Janusz Zagórski, Dyrektor Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego, Marcin Kusy, starszy radca, Magdalena Chmielak, radca, (prawnicy) Justyna Józwiak, specjalista (politolog). W Wizytacji wzięła też udział przedstawicielka Zespołu Terenowego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Gdańsku – Estera Tarnowska, starszy radca (prawnik).

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób osadzonych w Areszcie, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji:

- przeprowadzono rozmowę na temat funkcjonowania Aresztu z panem mjr Maciejem Uchmanem, Dyrektorem Aresztu, panią kpt. Marzeną Zielińską, kierownikiem Zakładu Opieki Zdrowotnej w Areszcie oraz innymi funkcjonariuszami i pracownikami Aresztu;
- dokonano oglądu całej jednostki w tym: budynków administracyjno-gospodarczych, pawilonów mieszkalnych, większości cel mieszkalnych, cel zabezpieczających, cel do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, kuchni, łaźni, świetlic, pól spacerowych, pomieszczeń do widzeń, biblioteki, kaplicy, kantyny,

pokojów do czynności procesowych, pokojów do przeprowadzania kontroli osobistych, stanowiska dowodzenia, a także pomieszczeń ambulatorium i izby chorych;

- w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń przeprowadzono rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Aresztu;
- w oparciu o przygotowany wcześniej jednolity kwestionariusz przeprowadzono na osobności rozmowy z 43 losowo dobranymi osadzonymi (34 skazanymi i 9 tymczasowo aresztowanymi), w tym: z osobami ukaranymi dyscyplinarnie (1), niepełnosprawnymi (3), osobami w wieku powyżej 60 roku życia (1), osobami chronionymi (2) i cudzoziemcami (1);
- do protokołu przyjęto jedną skargę od osadzonego, którą przekazano do rozpatrzenia według właściwości Dyrektorowi Aresztu;
- zapoznano się z następującą dokumentacją Aresztu: rejestrem wypadków nadzwyczajnych i samouszkodzeń, rejestrem stosowania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej, wykazem spraw z powództwa cywilnego wytoczonych przeciwko Aresztowi, protokołami użycia środków przymusu bezpośredniego, zawiadomieniami o przestępstwach złożonymi przez Areszt, protokołem kontroli Państwowej Inspekcji Sanitarnej, analizą skarg osadzonych.

Dokonane w oparciu o powyższe czynności ustalenia, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali Dyrektorowi Aresztu oraz wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Zarządzenie nr 46/2010 Dyrektora Aresztu Śledczego w Wejherowie z dnia 31 maja 2010 r. w sprawie porządku wewnętrznego Aresztu Śledczego w Wejherowie, sprawozdanie z wizytacji sędziego penitencjarnego przeprowadzonej w dniu 13 listopada 2009 r., informacje o działalności kulturalno – oświatowej w 2010 r. oraz informacje o kursach przeprowadzonych w ramach programu „Kapitał ludzki”.

2. Charakterystyka Aresztu

Areszt Śledczy w Wejherowie przeznaczony jest dla tymczasowo aresztowanych mężczyzn, ma również oddział dla skazanych młodocianych i dorosłych odbywających karę po raz pierwszy w zakładzie karnym typu zamkniętego. W Areszcie przebywają też skazani zakwalifikowani do innych grup klasyfikacyjnych, gdy ich pobyt uzasadniony jest udziałem w czynnościach procesowych. Ponadto, Areszt dysponuje Oddziałem Tymczasowego Zakwaterowania Skazanych w Zwartowie, w którym przebywają skazani odbywający karę w zakładzie karnym typu półotwartego i otwartego, którzy pracują na rzecz Ośrodka Doskonalenia Kadr Służby Więziennej Zwartowo - Relaks.

W 2005 r. Areszt został gruntownie wyremontowany. Pojemność jednostki wynosi łącznie 406 miejsc, w tym 25 miejsc w OTZ Zwartowo. W dniu wizytacji w Areszcie przebywało 380 osadzonych, w tym 100 tymczasowo aresztowanych i 280 skazanych oraz 25 skazanych w OTZ Zwartowo.

W Areszcie wyodrębniono sześć oddziałów mieszkalnych, w których przebywają skazani i tymczasowo aresztowani. W jednostce nie wydzielono oddziału dla tymczasowo aresztowanych. Jak wynika z informacji udzielonych przez Dyrektora Aresztu, postępowanie takie ułatwia rozmieszczanie osadzonych zgodnie z zaleceniami organów dysponujących i powoduje zmniejszenie problemów z przeludnieniem. Podczas oglądu placówki wizytujący stwierdzili, iż zdarzają się przypadki osadzania w jednej celi skazanych z różnymi podgrupami klasyfikacyjnymi (np. P-1 z P-2 i P-3, R-1 z R-2 i R-3). Praktyka ta, w ocenie wizytujących, wymaga weryfikacji, ponieważ prowadzi to do niczym nieuzasadnionego ograniczania praw osób zakwalifikowanych przez komisję penitencjarną do odbywania kary w warunkach zakładu typu półotwartego lub otwartego.

Komunikacja między oddziałami odbywa się dwiema klatkami schodowymi – jedna przeznaczona jest dla skazanych doprowadzanych na spacer bądź na czynności procesowe, drugą poruszają się pracownicy.

Zabezpieczenia techniczno - ochronne są odpowiednie do typu i przeznaczenia jednostki. Monitorowane są wszystkie korytarze, cele izolacyjne i zabezpieczające, celi dla osadzonych stwarzających szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu, świetlice,

izby chorych, pokoje przesłuchań, sala widzeń, łaźnia i pola spacerowe.

W oddziałach znajdują się osobne pomieszczenia do przeprowadzania kontroli osobistej oraz świetlice. W dniu wizytacji świetlice w oddziałach II, III, i V były zasiedlone, ze względu na konieczność zapewnienia skazanym odpowiedniej powierzchni mieszkalnej.

Areszt dysponuje dwiema celami zabezpieczającymi, dwiema celami izolacyjnymi oraz jedną celą dla osadzonych stwarzających szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego. Druga cela przeznaczona dla takich skazanych została przekształcona w cele mieszkalną, dwuosobową, poprzez zdemontowanie kraty w drzwiach, wyłączenie monitoringu i osłonięcie kąpika sanitarnego kotarą. Ponadto, w Areszcie znajduje się sala do widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej, wyposażona w osobną łazienkę i wersalkę.

W Areszcie znajdują się trzy pokoje do wykonywania czynności procesowych, każde z nich wyposażono w stół i cztery krzesła. W pomieszczeniach tych odbywają się również spotkania z obrońcami oraz widzenia bez osoby dozorującej. Z informacji uzyskanych od Dyrektora Aresztu wynika, iż podczas tych spotkań i widzeń monitoring jest wyłączany.

W Areszcie zatrudnionych jest obecnie 140 funkcjonariuszy i 7 pracowników cywilnych, łączna liczba etatów wynosi 144,74 i są one w pełni wykorzystane.

Od 25 maja 2010 r. w Areszcie funkcjonuje jeden oddział penitencjarny, obejmujący całą jednostkę, co związane jest z szeroko zakrojoną reformą więziennictwa. Celem utworzenia oddziału jest zwiększenie ilości osób pracujących w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi i odciążenie wychowawców od obowiązków administracyjnych. Tworzenie tego oddziału nie jest jeszcze w pełni zakończone, dlatego też trudno jednoznacznie ocenić jego funkcjonowanie w jednostce. W ocenie wizytujących, stworzenie tylko jednego oddziału penitencjarnego prowadzić może do tego, iż osadzeni będą mieli trudności z ustaleniem do kogo i z jakimi problemami powinni się zwrócić, co może spowodować zbyt długi czas oczekiwania na załatwienie skargi bądź prośby i w konsekwencji negatywnie wpłynąć na atmosferę w jednostce. Z wyjaśnień dyrektora Aresztu wynika, że tego rodzaju trudności już mają miejsce.

Areszt współpracuje z podmiotami zewnętrznymi w zakresie pomocy w resocjalizacji i społecznej readaptacji skazanych. Współpraca polega głównie na udziale podmiotów zewnętrznych w programach realizowanych na terenie jednostki takimi jak program zapobiegania przemocy w rodzinie realizowany wspólnie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, szkolenia i spotkania informacyjne realizowane wspólnie z Powiatowym Urzędem Pracy w Wejherowie, spotkania z osobami zasłużonymi dla regionu i prelekcje organizowane wspólnie ze Społecznym Komitetem Pamięci Ofiar Piaśnicy, konsultacje z pracownikami socjalnymi z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wejherowie czy współpraca ze stowarzyszeniem Penitencjarnym „Patronat”, zajmującym się udzielaniem świadczeń w ramach pomocy postpenitencjarnej dla osadzonych i ich rodzin.

3. Traktowanie osób pozbawionych wolności

Traktowanie osadzonych przez personel jednostki rozmówcy ogólnie ocenili jako dobre (31 rozmówców), niemniej jednak zgłaszali pewne uwagi w tym zakresie. Dotyczyły one głównie zachowania się oddziałowych, w szczególności: zwracania się do osadzonych po nazwisku - co było szczególnie dotkliwe dla osadzonego, którego nazwisko nosi (wg niego) cechy ośmieszające – bądź zwracania się „na ty”, okazywanie braku szacunku, lekceważącego i aroganckiego stosunku do osadzonych i nieterminowego rozpatrywania próśb. Rozmówcy, którzy byli świadkami bądź ofiarami zachowań poniżających, również wskazywali, iż dotyczy to oddziałowych, którzy używają słów powszechnie uznanych za obelżywe, zaczepiają słownie bądź prowokują osadzonych do nieregulaminowych zachowań, wyzywają czy pomawiają osadzonych o zwracanie się do nich w sposób niecenzuralny. Żaden z rozmówców nie chciał jednak złożyć w tej sprawie skargi do protokołu.

Bardzo pozytywnie została natomiast oceniona praca wychowawców. Tylko jeden rozmówca uznał, iż wychowawca nie jest chętny do udzielania pomocy. Rozmówcy podkreślali szybką reakcję na zgłaszane problemy i poważne ich traktowanie, w szczególności podkreślali, że wychowawcy szybko reagują na sytuacje, w których rozmówcy doznawali przykrości ze strony innych osadzonych, wskazywali, że reakcja była natychmiastowa i zawsze skuteczna. Pojedyncze uwagi dotyczyły braku możliwości

rozmowy z wychowawcą w takim zakresie, w jakim osadzony tego potrzebuje.

Trzech respondentów podało, iż składali skargi do Dyrektora Aresztu na traktowanie przez personel jednostki, w tym na rozpowszechnianie informacji o podstawie skazania (art. 200 k.k.). Żaden z nich nie był zadowolony ze sposobu jej rozpoznania, dwóch rozmówców wskazało, że sprawa została po prostu „wyciszona”. Pięciu rozmówców poinformowało, iż powodem dla którego nie składali skarg na traktowanie przez personel była obawa przed konsekwencjami złożenia takiej skargi, czyli przed przetransportowaniem do innej jednostki bądź szykanami ze strony oddziałowych. Dwóch rozmówców podało, iż w ich ocenie składanie skarg nie ma sensu, ponieważ „potem jest jeszcze gorzej”. Ankietowani wskazywali również na trudności z samym składaniem skarg, które polegają na tym, że skargi są zwracane bez przekazywania ich do adresatów, nie są wydawane potwierdzenia złożenia skarg, przez co trudno jest wykazać, że skarga została złożona.

Trzynastu rozmówców było karanych dyscyplinarnie podczas pobytu w jednostce, w tym dziewięciu karą umieszczenia w celi izolacyjnej. Rozmówcy generalnie nie mieli uwag do sposobu wykonania kar, siedmiu oceniło wymierzenie kary jako niesłuszne, ośmiu uznało je za nieadekwatne do popełnionego przekroczenia. Jedynie dwie osoby spośród ukaranych podały, że zostały poinformowane o możliwości zaskarżenia decyzji o ukaraniu karą dyscyplinarną.

Wobec dwóch rozmówców były stosowane środki przymusu bezpośredniego, w postaci kajdan i umieszczenia w celi zabezpieczającej. Osoby te wskazały, iż nie zostały poinformowane o możliwości złożenia skargi a podczas stosowania środków przymusu bezpośredniego doznali obrażeń fizycznych: w jednym przypadku lekarz uznał, iż to tylko otarcia naskórka w drugim natomiast osadzony, ze względu na rodzaj zastosowanego środka, nie był badany przez lekarza.

Protokoły zastosowania środków przymusu bezpośredniego prowadzone są właściwie; podobnie jak rejestr kar dyscyplinarnych.

W 2009 r. w skargach osadzonych zawarte zostały 22 zarzuty dotyczące traktowania przez personel jednostki, żaden jednak nie został uznany za zasadny.

4. Warunki bytowe

Areszt dysponuje celami dwu i czteroosobowymi. W dniu wizytacji świetlice oddziałów II III i V były przekształcone na wieloosobowe cele mieszkalne. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od Dyrektora świetlice są przekształcane na cele mieszkalne jedynie czasowo, w zależności od liczby osób osadzonych.

W celach znajdują się zabudowane kąpiki sanitarne, z osobnym oświetleniem, wyjątkiem jest jedna z cel przeznaczona wcześniej dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu, w której kąpik sanitarny oddzielony jest kotarą, co spowodowane jest koniecznością zapewnienia wystarczającej powierzchni mieszkalnej.

Cele wyposażone są w instalację centralnego ogrzewania, wodno – kanalizacyjną i elektryczną, posiadają również zbiorczą instalację TV kablowej i radiowęzła. Umywalki w celach są wąskie i wyposażone w baterie z czasowym wyłącznikiem. Cele wyposażone są w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy i kwatermistrzowski. Wymiana pościeli odbywa się raz na dwa tygodnie, areszt nie posiada własnej pralni – pranie odbywa się w ZK w Sztumie.

Czynności związane z przyjmowaniem osadzonych odbywają się w wydzielonym fragmencie budynku, gdzie znajdują się cele przejściowe, dział ewidencji, pomieszczenie do przyjmowania depozytów a także węzeł sanitarny. W dolnej kondygnacji znajduje się magazyn depozytów wartościowych i magazyn odzieżowy a także magazyn pomocy postpenitencjarnej. Przed pomieszczeniem kuchennym znajduje się fryzjernia.

Kuchnia spełnia standardy HACCP, wyposażona jest w odrębne magazyny do przechowywania jaj i żywności, szatnię, pomieszczenie socjalne dla zatrudnionych tam osadzonych z wyznaczonym miejscem do palenia wyrobów tytoniowych. Lodówka zawierająca próbki żywności znajduje się w biurze szefa kuchni, tam też przechowywane są noże i inne ostre narzędzia wydawane osadzonym przygotowującym posiłki. Na oddziały posiłki dostarczane są w termosach przy pomocy windy osobowo - towarowej.

W kuchni zatrudnionych jest 11 osadzonych, wszyscy w pełnym wymiarze czasu pracy.

Areszt dysponuje 10 polami spacerowymi, w tym jednym dostosowanym do

odbywania spacerów przez skazanych stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu. Pola spacerowe wyposażone są w ławeczki i przyrządy do ćwiczeń siłowych, żadne jednak nie ma zadaszenia chroniącego przed deszczem. Stanowisko strażnika znajduje się nad polami spacerowymi, dzięki czemu możliwa jest obserwacja wszystkich odbywających spacer.

Łaźnia wyposażona jest w 13 stanowisk z natryskami, oddzielonych półprzezroczystymi ściankami, obok każdego stanowiska znajduje się miejsce na mydło. W przedsionku znajdują się maty antypoślizgowe, ławki i wieszaki. Całe pomieszczenie wyłożone jest kafelkami, na suficie znajdują się 4 kamery. Jest również pomieszczenie dla osoby nadzorującej kąpiele, z którego widać wszystkie pomieszczenia łaźni. Kąpiel jest zapewniana osadzonym 1 raz w tygodniu, osadzeni pracujący mają zapewnioną możliwość dodatkowej kąpieli.

Z informacji udzielonych przez dyrektora Aresztu wynika, iż kamery w łaźni nie są włączone, obraz z nich nie jest przekazywany ani rejestrowany. Zdaniem dyrektora obecność kamer ma wpływać dyscyplinująco na osadzonych korzystających z kąpieli.

Z 43 osadzonych, z którymi przeprowadzono rozmowy, 30 oceniło warunki bytowe w celach mieszkalnych jako dobre lub dość dobre, dziewięciu rozmówców uznało je za znośne a czterech oceniło jako raczej złe. Najczęstsze zarzuty dotyczyły braku wiader metalowych i misek do gotowania ryżu oraz tego, że ciepła woda jest tylko czasami a do oddziału VI w ogóle nie dociera. Powtarzały się też skargi na brak dostatecznego dopływu powietrza do cel mieszkalnych oraz ciasnotę. Pojedyncze skargi dotyczyły stanu wyposażenia cel – niedostatecznej liczby misek (4 na 9 osadzonych), zbyt małej ilości papieru toaletowego, zniszczonego śmietnika, którego nikt nie chce wymienić, braku miejsca do przechowywania żywności czy też braku konsoli do gier. Zdarzyły się też skargi na to, iż umywalki są zbyt wąskie przez co woda chlapie na osobę korzystającą z nich, a także na niewygodę panującą w celi przeznaczonej wcześniej dla osadzonych stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu.

Oceny wyżywienia były zróżnicowane – 25 rozmówców oceniło je jako dobre lub dość dobre, 12 osób uznało, że jest znośne a 6 oceniło je jako złe lub raczej złe. Najczęstsze skargi dotyczyły braku specjalnej diety dla osadzonych, którzy w innych jednostkach z

takich diet korzystali, zbyt małych porcji jedzenia, monotonii posiłków i braku witamin; pojawiały się uwagi, że osadzeni młodociani dostają zgodnie z normą większe porcje jedynie wówczas, gdy się o nie upomną. Pojedyncze uwagi dotyczyły niejadalnego sałcesonu, zbyt tłustych bądź zbyt wodnistych zup, zimnych obiadów, zbyt wczesnej pory kolacji oraz niepodawania jadłospisu i gramatury posiłków przez radiowęzeł.

Sytuacja w zakresie możliwości korzystania ze spacerów oceniana była na ogół jako dobra (29 rozmówców) bądź dość dobra (4). Cztery osoby oceniły sytuacje w tym zakresie jako złą. Uwagi dotyczyły wielkości pól spacerowych, które w ocenie rozmówców są zbyt małe, i braku zadaszania. Rozmówcy zwracali również uwagę na to, że spaceruje nie zawsze odbywają się według grafiku, zwłaszcza w dni deszczowe, kiedy to oddziałowi, gdy któraś grupa nie chce korzystać ze spaceru, doprowadzają na spacer kolejną grupę. W odniesieniu do grafiku wskazywano również, iż spaceruje odbywają się ciągle o tej samej porze tzn. konkretna grupa ma spaceruje np. zawsze w godzinach porannych bez możliwości zmiany. Wątpliwości rozmówców budziło też umieszczenie na polach spacerowych przyrządów do ćwiczeń fizycznych. Osadzeni wskazywali, iż z przyrządów tych mogą korzystać jedynie podczas godzinowego spaceru. W ocenie respondentów sytuacja taka pozbawia ich możliwości korzystania z zajęć sportowych, podkreślali przy tym, że w Areszcie nie ma siłowni ani innej możliwości uprawiania sportu - na przykład boiska.

W odniesieniu do możliwości utrzymania higieny osobistej rozmówcy oceniali ją jako dobrą lub dość dobrą (30 osób), 9 osób oceniało ją jako znośną, jedna uznała że warunki są złe. Skargi dotyczyły monitoringu w łaźni oraz zbyt krótkiego czasu kąpieli, pojawiały się też skargi dotyczące zbyt małej ilości środków do utrzymania higieny osobistej.

W 2009 r. osadzeni zawarli w skargach - skierowanych do administracji Aresztu lub organu nadzoru - 17 zarzutów dotyczących warunków bytowych, żaden z nich jednak nie został uznany za zasadny.

W 2009 r. złożone zostały przez osadzonych trzy pozwy do sądu o odszkodowanie za osadzenie w przeludnionej celi i jeden dotyczący niewłaściwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. W 2010 r. złożonych zostało sześć pozwów dotyczących warunków bytowych. Wszystkie postępowania nadal są w toku.

Sędzia penitencjarny wizytując Areszt w dniu 13 listopada 2009 r. - w odniesieniu do warunków bytowych stwierdziła, że w jednostce spełnione są wszystkie wymogi rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

5. Oddziaływania penitencjarne

W dziale penitencjarnym Aresztu zatrudnionych jest 12 funkcjonariuszy oraz jeden pracownik cywilny zajmujący się programem „Kapitał Ludzki”.

Świetlice w dniu wizytacji funkcjonowały jedynie na trzech oddziałach, wyposażone były w telewizory, stoły do ping – ponga, rzutki elektroniczne i stół do piłkarzyków. Wszystkie były monitorowane.

Pomieszczenia biblioteki i radiowęzła są bardzo dobrze wyposażone. Biblioteka dysponuje około 8 500 książek, w tym tekstami aktów prawnych, które osadzeni mogą wypożyczać do cel. W radiowęźle zatrudniony jest odpłatnie jeden osadzony, na pełnym etacie w bibliotece natomiast zatrudniony jest osadzony w wymiarze 7/8 etatu. W Areszcie funkcjonuje dyskusyjny klub książki, odbywają się też spotkania ze znanymi ludźmi, koncerty i pokazy filmów, prowadzona jest kronika. Z informacji udzielonych wizytującym wynika, iż radiowęzeł transmituje audycje radiowe oraz własne audycje cykliczne przygotowane przez zespół redakcyjny radiowęzła. Ponadto, radiowęzeł nadaje pogadanki wychowawcze przygotowywane przez funkcjonariuszy i wychowawców, dotyczące profilaktyki zdrowotnej zwłaszcza w zakresie zapobiegania HIV i AIDS, na temat zapobiegania wzajemnej agresji i przemocy jak również dotyczące zagadnień związanych ze znalezieniem pracy.

Osadzeni mogą brać udział w ogólnopolskich i regionalnych imprezach takich jak np. przegląd twórczości więziennej, nadto uczestniczą w akcjach organizowanych przez inne podmioty takich jak „Sprzątanie świata” czy WOŚP. Osadzeni opiekują się też grobem nr 19 w Piaśnicy, co polega na uporządkowaniu tego grobu raz na kwartał.

Osadzonym dostarczana jest do cel prasa codzienna – lokalne wydanie „Dziennika Bałtyckiego”.

W Areszcie organizowane są kursy szkolenia zawodowego. W 2009 r. ze środków

Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki” zorganizowano cztery kursy, w których udział wzięło łącznie 49 osadzonych oraz jeden kurs, dla 13 osadzonych, ze środków funduszu pomocy postpenitencjarnej. W 2010 r. ze środków POKL zorganizowano trzy kursy szkolenia zawodowego dla 38 osadzonych.

Raz w roku organizowane są też zajęcia z aktywizacji zawodowej, w 2009 r. wzięło w nich udział 13 a w 2010 r. 11 osadzonych.

W Areszcie organizowane są też, we współpracy z podmiotami zewnętrznymi, programy edukacyjne i profilaktyczne. Cyklicznie organizowany jest program dla sprawców przemocy w rodzinie „Bez Przemocy”, jest to cykl ośmiu spotkań, dla grupy liczącej około 10 osób. Ponadto, realizowany jest program dla uzależnionych od alkoholu „Trzeźwa przepustka”, który ma przygotować do społecznej readaptacji. Program obejmuje wykłady, dyskusje, pokazy filmów i spotkania z przedstawicielami grup AA. Program ten trwa łącznie trzy miesiące i obejmuje pięć spotkań.

Pomoc psychologiczna zapewniana jest przez dwóch psychologów zatrudnionych w wymiarze pełnego etatu. W dniu wizytacji jeden z psychologów przebywał na długotrwałym zwolnieniu lekarskim, w związku z czym faktyczną pomoc świadczył tylko jeden z nich. Z informacji uzyskanych od psychologa wynika, iż zajmuje się głównie diagnozowaniem uzależnień od alkoholu i środków odurzających i podejmowaniem działań w tym zakresie, takich jak kierowanie do odpowiednich programów czy wskazywanie na możliwość podjęcia leczenia a także podejmowanie indywidualnej edukacji czy terapii z osobami tego potrzebującymi. Porządek wewnętrzny Aresztu nie reguluje sposobu kontaktów z psychologiem, nie zawiera żadnych informacji o tym, w jaki sposób osadzeni mogą zgłosić potrzebę takiego kontaktu ani też w jakich dniach i godzinach psycholog przyjmuje.

Osadzeni korzystający z pomocy psychologicznej skarżyli się głównie na długi czas oczekiwania na wizytę (ponad miesiąc) oraz na to, że mimo zgłaszania takiej potrzeby u oddziałowych i wychowawców, nie są doprowadzani do psychologa.

Tylko jeden z rozmówców korzystał w czasie pobytu w jednostce ze szkoleń kursowych, pozostali wskazywali na to, że nie mają wiedzy o tym by takie szkolenia były organizowane na terenie jednostki lub - jeżeli wiedzieli – to wskazywali na słabą ich

organizację i trudności z dostaniem się na jakiegokolwiek kursy.

Tylko pięciu rozmówców było zatrudnionych podczas pobytu w jednostce, w tym tylko jeden odpłatnie. Uwagi w tym zakresie dotyczyły głównie braku pracy i niezatrudniania mimo ciężącego obowiązku alimentacyjnego.

Dostępność prasy i książek oceniana była na ogół jako bardzo dobra, tylko pięciu rozmówców nie korzystało z biblioteki, w dwóch przypadkach powodem były problemy ze wzrokiem. Rozmówcy wskazywali na zasadność przywrócenia katalogów w formie papierowej, ponieważ obecnie są one jedynie w formie elektronicznej, dostępne u wychowawców. Pojedyncze uwagi dotyczyły zbyt krótkiego czasu na wypożyczanie książek oraz tego, że gdy nie ma zatrudnionego tam osadzonego to nie ma możliwości wypożyczania książek.

Dostępność do zajęć kulturalno – oświatowych i sportowych oceniana była przez rozmówców jako zła. Powtarzały się skargi na brak świetlic w oddziałach, niedoprowadzanie do świetlic zgodnie z grafiką, brak zajęć sportowych i siłowni. Rozmówcy wskazywali też na to, że w świetlicy znajduje się co prawda stół do tenisa stołowego, niemniej jednak podczas godzinowego pobytu w świetlicy grupy osadzonych rozegranie nawet jednego meczu jest niemożliwe. Podkreślano brak możliwości uprawiania sportu, brak innych form oddziaływań, praktyczny brak zagospodarowania czasu wolnego.

Sędzia penitencjarny w sprawozdaniu powizytacyjnym pozytywnie oceniła wykorzystanie programu komputerowego , który pozwolił na dopasowanie księgozbioru do zainteresowań osadzonych, co przyczyniło się do wzrostu czytelnictwa w jednostce.

W ocenie wizytujących konieczna jest analiza oddziaływań penitencjarnych prowadzonych na terenie jednostki i poszerzenie ich zakresu. Oddziaływania te prowadzone są w stopniu znikomym, objęta jest nimi niewielka ilość osadzonych, tematyka proponowanych pogadanek zdaje się nie odpowiadać potrzebom osób przebywających w Areszcie. Warunki zakładu zamkniętego stwarzają konieczność zapewnienia osobom tam przebywającym szerszej oferty oddziaływań penitencjarnych oraz możliwości uczestniczenia w zajęciach np. sportowych, ze względu na znaczne ograniczenia, jakich

doznają w związku z przebywaniem w zakładzie tego typu. Zasadne wydaje się zatem rozpoznanie potrzeb i oczekiwań w tym zakresie, a także analiza możliwości jednostki w kwestii zapewnienia takich oddziaływań. Konieczne wydaje się również zapewnienie wystarczającego dostępu do pomocy psychologicznej osobom zgłaszającym chęć skorzystania z takiej pomocy i określenie w tekście porządku wewnętrznego zasad organizacyjnych w tym zakresie.

6. Korzystanie z posług religijnych

W Areszcie znajduje się kaplica. Kapelan zatrudniony jest w wymiarze 1/2 etatu, prowadzi również msze po kaszubsku. Nabożeństwa odbywają się w niedziele lub soboty oraz w święta kościelne, wg grafiku ustalonego przez kapelana.

Z posług religijnych korzystało 34 rozmówców, uwagi w tym zakresie dotyczyły w zasadzie jedynie możliwości uczestniczenia w nabożeństwach, rozmówcy wskazywali na to, że zdarza się, iż godziny mszy pokrywają się z godzinami spaceru bądź udzielania wizyt, co faktycznie uniemożliwia uczestnictwo w nabożeństwie, a także na niedoprowadzanie na mszę pomimo zgłoszenia chęci takiego udziału.

7. Opieka medyczna

W dziale służby zdrowia zatrudnionych jest 3 funkcjonariuszy – 2 pielęgniarki i kierowniczką ZOZ oraz 2 etaty przeznaczone dla pracowników cywilnych - 2 lekarze specjaliści na 0,75 etatu i pielęgniarka na 0,5 etatu.

Opiekę stomatologiczną zapewnia dentysta zatrudniony na podstawie kontraktu. Dentysta przyjmuje minimum 10 godzin w tygodniu.

W Areszcie znajdują się dwie izby chorych, jedna pięcioosobowa, druga dwuosobowa, obie monitorowane. Ambulatorium składa się z sześciu pomieszczeń – gabinetu lekarskiego, gabinetu zabiegowego, stomatologicznego, bardzo dobrze wyposażonej apteczki, pomieszczenia sanitarnego i toalety. Ściany wszystkich pomieszczeń są wyłożone kafelkami.

Osadzeni przyjmowani są w dni robocze w godzinach 8 – 15, na podstawie pisemnych zgłoszeń. Do stomatologa osadzeni mogą się rejestrować wyłącznie podczas

wizyty u lekarza ogólnego.

Z informacji udzielonych przez Panią kierownik ZOZ wynika, iż opieka medyczna zapewniana jest skazanym całodobowo. Planowe przyjęcia odbywają się raz na dwa tygodnie dla osadzonych z danego oddziału. w przypadkach nagłych postępowanie zależy od tego kto zgłasza potrzebę udzielenia pomocy lekarskiej. W sytuacji, gdy sygnał pochodzi od pracownika Aresztu osadzony jest niezwłocznie doprowadzany do lekarza, w sytuacji gdy potrzebę zgłasza osadzony dyżurna pielęgniarka udaje się do oddziału celem dokonania wstępnej oceny zasadności żądania i podejmuje decyzję w przedmiocie doprowadzenia zgłaszającego do lekarza. W przypadkach wymagających opieki szpitalnej osadzeni przewożeni są do Szpitala w Wejherowie bądź do szpitala Aresztu Śledczego w Gdańsku. w szpitalach tych przeprowadzane są również badania laboratoryjne. W razie konieczności wezwania karetki pogotowia jednostka korzysta z usług firmy Kierownik ZOZ poinformowała również, iż w jednostce nie są zatrudnieni lekarze specjaliści. W razie konieczności przeprowadzenia konsultacji z lekarzem specjalistą, osadzeni przewożeni są do szpitala w Wejherowie.

Kierownik ZOZ podała, że gdy przyjmowany jest nowy osadzony to lekarz i pielęgniarka przeprowadzają z nim szczegółowy wywiad odnośnie stanu zdrowia, przyjmowanych leków oraz korzystania z pomocy lekarskiej w warunkach wołnościowych. Odnośnie profilaktyki chorób zakaźnych, w szczególności HIV i żółtaczki, kierownik poinformowała, że zgodnie z obowiązującymi przepisami nie ma możliwości robienia badań każdemu przyjmowanemu do jednostki, co rodzi konieczność traktowania wszystkich osadzonych w taki sposób, jakby byli oni nosicielami którejś z tych chorób. Badania na nosicielstwo wykonywane są jedynie na prośbę osadzonego, nie ma możliwości przeprowadzenia takich badań w razie podejrzenia nosicielstwa. W ocenie kierownik taka sytuacja stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa zarówno funkcjonariuszy jak i innych osadzonych. Obowiązujące regulacje prawne nie są, jej zdaniem, dostosowane do warunków zakładów karnych, gdzie posiadanie takiej wiedzy przez lekarza wydaje się wręcz konieczne.

Z opieki lekarskiej korzystało 31 z 43 osadzonych. z którymi przeprowadzono

rozmowy. Spośród nich, 48% rozmówców (15 osób) oceniło tę opiekę jako dobrą lub dość dobrą, natomiast 28 % (12 osób) oceniło ją jako złą lub raczej złą. Zastrzeżenia zgłaszane były do opieki stomatologicznej i specjalistycznej – zbyt długi czas oczekiwania na wizytę, trudności z dostępem do dermatologa - a także do braku dostępu do witamin. Osadzeni podawali, iż witaminy nie są dostępne w kantynie a lekarz odmawia ich wydawania wobec braku wyraźnych wskazań medycznych. Rozmówcy podawali, iż nie dostają również zgody na przesyłanie im witamin w paczkach. Kierownik ambulatorium podała, że nie wyraża zgody na przesyłanie witamin z zewnątrz, kierując się względami bezpieczeństwa, ponieważ są to preparaty w tabletkach i praktycznie nie jest możliwe sprawdzenie ich zawartości.

Pozostałe, pojedyncze uwagi osadzonych w zakresie opieki medycznej dotyczyły braku diety, z której korzystali podczas osadzenia w innych jednostkach, lekceważenia zgłaszanych dolegliwości i długiego czasu oczekiwania na wizytę u lekarza. Dostępność do leków oceniana była ogólnie jako dobra, jeden osadzony wskazał na to, że nie może przyjmować zaleconych leków psychotropowych co 12 godzin ponieważ po godzinie 15.00 nie ma w Areszcie osoby uprawnionej do ich wydawania.

W 2009 r. Osadzeni zgłosili w skargach 39 zarzutów dotyczących opieki medycznej, żaden z nich nie został uznany za zasadny. W 2010 r. wniesione zostały trzy pozwy przeciwko Aresztowi zawierające między innymi zarzuty związane z niewłaściwą opieką lekarską.

Sędzia penitencjarny podczas wizytacji w dniu 13 listopada 2009 r. oceniając opiekę medyczną, zwróciła uwagę na długie terminy oczekiwania na przyjęcie do specjalistycznych oddziałów szpitali penitencjarnej służby zdrowia, co wynika z braku miejsc w tych szpitalach. Wskazała również na problem diet przyznawanych osadzonym na podstawie zalecenia lekarza. Problem ten dotyczy osadzonych przetransportowanych z innych jednostek, w których przyznano im diety na czas nieokreślony. Już w dacie wizytacji sędziego penitencjarnego kierownik ZOZ zgłaszała pilną potrzebę zakupu defibrylatora typu „Lifepack”. W dniu wizytacji pracowników Biura RPO ambulatorium nadal nie było wyposażone w takie urządzenie.

8. Utrzymywanie więzi z rodziną oraz kontakty osadzonych z innymi osobami i instytucjami

Widzenia w Areszcie odbywają się w soboty i niedziele w godzinach 8.00 – 15.00, w monitorowanej sali widzeń, wyposażonej w 16 stolików (4 dwuosobowe i 12 czteroosobowych). W tym samym pomieszczeniu znajdują się też 3 stanowiska do odbywania widzeń bezkontaktowych, na których po obu stronach znajdują się zegary, pokazujące czas jaki upłynął od rozpoczęcia widzenia. W sali widzeń znajduje się też kantyna, w której osoby odwiedzające mogą w trakcie widzenia dokonać zakupów za kwotę nieprzekraczającą 100 zł. W kantynie w widocznym miejscu nie umieszczono cennika, ceny dostępnych produktów umieszczone są na opakowaniach. Widzenia bez osoby dozorującej oraz spotkania z pełnomocnikami procesowymi odbywają się w pokojach przesłuchań.

W poczekalni dla odwiedzających znajduje się tablica informacyjna, na której znajdują się informacje o zasadach i warunkach widzeń a także o możliwości dokonywania wpłat pieniężnych na konta osadzonych, w tym informacja o tym, że wpłat takich dokonywać można nie tylko przekazem pocztowym lecz również bezpośrednio na konto osadzonego.

W każdym oddziale znajdują się samoinkasujące aparaty telefoniczne oraz osobne skrzynki przeznaczone na korespondencję kierowaną do organów międzynarodowych.

W 2009 r. zostały złożone przez osadzonych za pośrednictwem administracji Aresztu 4 skargi dotyczące korespondencji i 2 dotyczące rozmów telefonicznych i widzeń. Żadna ze skarg nie została uznana za zasadną.

Z zakupów korzystało 29 z 43 osadzonych, z którymi przeprowadzono rozmowy podczas wizytacji. Większość rozmówców (26) oceniło warunki dokonywania zakupów jako dobre bądź dość dobre, trzech rozmówców oceniło te warunki jako znośne. Uwagi i zastrzeżenia dotyczyły w przeważającej większości braku cennika wywieszonego w widocznym miejscu. W odniesieniu do asortymentu osadzeni zwracali uwagę na brak możliwości zakupu witamin, co – przy niemożności otrzymania ich w paczkach – oceniane było przez rozmówców jako znaczna niedogodność. Pojedyncze uwagi dotyczyły wysokości cen w kantynie oraz zbyt niskiego limitu na zakupy podczas widzeń.

Z widzeń podczas pobytu w Areszcie korzystało 36 rozmówców, większość (30) oceniła sytuację w tym zakresie jako dobrą, cztery osoby uznały ją za znośną a dwie nie były w stanie dokonać oceny. Nieliczne uwagi w tym zakresie dotyczyły niewłaściwego odzywania się przez funkcjonariuszy dozorujących do odwiedzających kobiet, osadzeni określali to jako „głupie odzywki”. oraz tego, że widzenia odbywają się jedynie w weekendy. Pojedyncze uwagi dotyczyły zbyt długiego czasu oczekiwania na realizację widzenia w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej oraz zbyt ciasnego ustawienia stolików w sali widzeń.

Do umożliwiania prowadzenia korespondencji rozmówcy korzystający z tej formy kontaktu (40) nie mieli większych zastrzeżeń, pojedyncze uwagi dotyczyły cenzurowania wszelkiej korespondencji mimo posiadania przez osadzonego kategorii R2, obowiązku oddawania listów w niezaklejonych kopertach niezależnie od klasyfikacji osadzonego, a także utrudnień z wysyłaniem korespondencji do Okręgowego bądź Centralnego Zarządu Służby Więziennej, utrudnienia te polegają, zdaniem osadzonych, na tym, że listy są czytane a następnie przekonuje się osadzonych żeby ich nie wysyłali. Jeden z rozmówców okazał osobie wizytującej kopertę, z korespondencją odebraną do wysłania a następnie zwrócił ją osadzonemu. Jeden ze skazanych skarżył się również na brak wystarczającej ilości papieru do pisania i kopert oraz brak druków zwrotnego potwierdzenia odbioru korespondencji.

W zakresie korzystania z aparatów telefonicznych uwagi dotyczyły zbyt krótkiego czasu przeznaczonego na rozmowę – osadzeni wskazywali, że przez 3 minuty nie ma możliwości uzyskania jakichkolwiek informacji w urzędzie – a także kontroli rozmów przez oddziałowego, niezależnie od podgrupy klasyfikacyjnej dzwoniącego. Osadzeni wskazywali też, że oddziałowi nie doprowadzają do telefonów, mimo zgłoszeń, czas oczekiwania na doprowadzenie jest nadmiernie długi. Sytuacja ta była szczególnie podkreślana przez osadzonych posiadających podgrupy 2 i 3, którzy w zakładach karnych przeznaczonych dla ich podgrupy mogli by do telefonów iść sami.

Z możliwości otrzymywania paczek korzystało 26 z 43 rozmówców. Uwagi w tym zakresie dotyczyły braku możliwości otrzymywania witamin a także sposobu kontroli paczek, zwłaszcza cięcia opakowań z wędlinami hermetycznie zamkniętymi, osadzeni

wskazywali na brak jednolitej praktyki w tym zakresie stosowanej przez różnych oddziałowych. Nadto rozmówcy zwracali również uwagę na to, że kontrola paczek, zwłaszcza żywnościowych, prowadzi do tego, że kontrolujący mają bezpośredni kontakt z niezapakowaną żywnością i wskazywali, że kontrolujący nie używają rękawiczek jednorazowych.

Porządek wewnętrzny aresztu przewiduje, że rozmowa trwa trzy minuty, przy czym czas ten może zostać ograniczony „koniecznością wykonania innych zadań służbowych przez oddziałowego” lub zwiększoną liczbą osób oczekujących na rozmowę. Zapis taki jest na tyle niejednoznaczny, że pozwala na praktycznie dowolne ograniczanie czasu rozmów telefonicznych, przy czym wskazać należy, iż jest to szczególnie dotkliwie dla osadzonych z podgrupami 2 i 3 których uprawnienia do korzystania z telefonów określone są przepisami k.k.w., nie przewidują tak daleko idących ograniczeń.

Wskazać również należy, iż art. 102 pkt 7 k.k.w. kładzie nacisk na prawo skazanego do komunikowania się obrońcą i pełnomocnikiem. Prawo do swobodnego porozumiewania się (komunikowania) z obrońcą (pełnomocnikiem) obejmuje przede wszystkim wolność od reglamentacji w zakresie częstotliwości kontaktów oraz poszanowanie tajemnicy (por. Z. Hołda, K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Wyd. Arche, Gdańsk 2005, s. 95). Zakaz kontroli rozmów telefonicznych z obrońcą lub pełnomocnikiem wynika wprost z dyspozycji art. 8 § 3 k.k.w. Porządek wewnętrzny Aresztu nie odnosi się w żaden sposób do tego uprawnienia skazanych, zasadne jest zatem wzbogacenie go o zapisy dotyczące tej kwestii, przy uwzględnieniu wskazanych wyżej uwag.

9. Wnioski.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwalają uznać, iż w Areszcie Śledczym w Wejherowie, generalnie rzecz biorąc, przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności.

Na podstawie poczynionych ustaleń - informacji uzyskanych z rozmów z osadzonymi oraz funkcjonariuszami i pracownikami Aresztu, oglądu jednostki i analizy dokumentacji jednostki - uznano, że dla poprawy warunków osadzenia osób pozbawionych

wolności celowe jest:

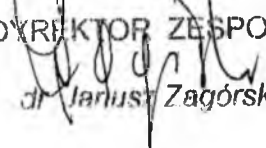
- osadzanie w jednej celi osób z tą samą podgrupą klasyfikacyjną;
- przestrzeganie obowiązku informowania osadzonych, w sposób dla nich zrozumiały, o możliwości złożenia skargi na zastosowanie środków przymusu bezpośredniego oraz na decyzję o ukaraniu karą dyscyplinarną;
- zapewnienie osobom stykającym się bezpośrednio z osadzonymi, w tym zwłaszcza oddziałowym, niezbędnej pomocy i przeszkolenia, które miało by na celu wyeliminowanie przypadków niewłaściwego traktowania przez nich osób osadzonych;
- zapewnienie respektowania obowiązku używania rękawiczek jednorazowych przy kontroli paczek żywnościowych;
- przeanalizowanie prowadzonych oddziaływań penitencjarnych pod kątem ich skuteczności i celowości oraz zapewnienie szerszej ich oferty;
- zintensyfikowanie zajęć kulturalno – oświatowych w oddziałach i przywrócenie świetlicom ich właściwych funkcji;
- przeprowadzenie kontroli ilości doprowadzeń na nabożeństwa w stosunku do ilości zgłoszeń, a także wskazanie kapelanowi na zasadność ustalania grafiku nabożeństw z uwzględnieniem godzin spacerów i widzeń;
- zapewnienie osadzonym możliwości korzystania z zajęć sportowych poza godzinami przeznaczonymi na codzienny spacer;
- wyposażenie sali do widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej, w sprzęt kwaterunkowy określony w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 roku w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 186, poz. 1820);
- dokonanie zmiany § 9 pkt. 7 porządku wewnętrznego i zapewnienie możliwości rejestrowania się do stomatologa, również bez wizyty u lekarza ogólnego;
- dokonanie zmiany § 16 porządku wewnętrznego w zakresie dot. powodów ograniczania czasu trwania rozmów telefonicznych;
- wprowadzenie do porządku wewnętrznego zapisu regulującego możliwość kontaktowania się osadzonych z pełnomocnikami procesowymi bez kontroli rozmów

telefonicznych;

- zapewnienie osadzonym możliwości zakupu witamin w kantynie;
- zalecane jest również informowanie osadzonych, np. w ramach zajęć kulturalno - oświatowych, o prawnych i praktycznych skutkach wyroków Trybunału Konstytucyjnego w sprawach, które bezpośrednio dotyczą osób osadzonych.

Opracowała: Estera Tarnowska

Za zespół podpisuje:

DYREKTOR ZESPOŁU
dr Janusz Zagórski